

til anvendelse af slående argumenter. Imidlertid var normsystemet også indrettet på sådanne forhold. Stærke æresbegreber bød den krænkede part at søge oprejsning ved at bringe selv beskudne legemsfornærmelser for retten. Det var da også ret sjældent, at der blev begået drab ifl. det undersøgte materiale. I en europæisk komparativ sammenhæng er det bemærkelsesværdigt, hvor lille en andel tyverier udgjorde af de pådømte lovovertrædelser. Dette forklares rimeligt nok med, at de svenske byer var små og præget af det relativt frie svenske bondesamfundsnormer.

Der er imidlertid et enkelt interessant spørgsmål, forfatterne går let henover. Hvor almindeligt var (retsforfulgte) lovovertrædelser? Når der i Arboga i tiåret 1473-82 blev pådømt 210 sager (og anlagt 281), så forekommer det at være ganske store tal i en by med 500-1000 indbyggere o. 1570. En del af lovovertræderne var udenbys besøgende, og det er næppe så let at udskille dem. Men materialet tillader åbenbart visse overvejelser omkring oprindelse og social placering, så det havde nok været muligt at gøre sig visse sjuvise overvejelser omkring dette spørgsmål.

Med vanlig svensk sans for det effektive og moderne er der sat to forskellige forskningsprojekter igang om kriminalitetsudviklingen i Sverige fra middelalderen til idag. Det kan man kun misunde vore naboer. Men er det et resultat af konkurrencens velsignelser, at denne bog er blevet publiceret, inden man har været i stand til at følge udviklingen hele vejen?

Anders Bøgh

Ulla-Britt Lithell: *Kvinnoarbete och barn tillsyn i 1700- och 1800-talets Österbotten*. (Acta Universitatis Upsaliensis, 1988). 124 s., 122 Skr.

Bogens målsætning er ud fra et konkret materiale at studere sammenhængen mellem kvinders arbejde, amningsmønstre, spædbarnsdødeligheden og fertiliteten i en given befolkning. Undersøgelsen er geografisk afgrænset til Vasa län i Österbotten i Finland, og den tidsperiode, der behandles, er perioden 1750-1850. Österbotten er valgt, fordi området tidligt var genstand for myndighedernes opmærksomhed p.g.a. en høj spædbarnsdødelighed og kvindernes manglende tilbøjelighed til at amme deres børn. Ulla-Britt Lithell har iøvrigt tidligere studeret andre geografiske områder i Sverige og Finland ud fra beslægtede problemstillinger.

Hypotesen er, at den arbejdssituation, som den enkelte kvinde befinder sig i, bestemmer hendes muligheder for at begynde og fortsætte amningen. Hvis arbejdet er altfor tidkrævende eller tungt, eller hvis det adskiller mor og barn i en større del af dagen, bliver resultatet, at muligheden for at amme begrænses. De videre konsekvenser vil være dels en øget spædbarnsdødelighed, dels en øget frugtbarhed (idet amningens præventive effekt er fraværende).

Undersøgelsens empiriske del bekræfter til fulde de opstillede hypoteser. Vi får et billede af en meget fattig befolkning, hvor spædbarnsdødeligheden var meget høj (i visse perioder døde 3 eller 4 ud af 10 nyfødte), men hvor fertiliteten også var høj. Den væsentligste forklaring søges i kvindearbejdets karakter, der forhindrede mange kvinder i at amme og i at varetage deres omsorgsfunktioner i bredere forstand. Kvinderne havde hovedansvaret for landbrugsarbejdet og herunder for pløjningen og andet tungt markarbejde, mens mændene varetog andre typer arbejdsfunktioner, karakteriseret af at de kunne indbringe penge, f.eks. fiskeri og tjæreproduktion.

Undersøgelsen peger dels på kvindernes helt centrale rolle i samfundsøkonomien i et fattigt land, dels bliver det klart, at kvindernes meget belastede situation havde katastrofale følger for hele samfundet. Kvinderne måtte nødvendigvis prioritere de arbejdsopgaver, der var nødvendige for alles overlevelse, men omkostningerne kunne aflæses i børnedødeligheden og f.eks. i voldshypigheden og en generel åndelig forarmelse. En problemstilling der har paralleller i mange u-lande i dag.

Metodisk illustrerer undersøgelsen, hvor meget der er at hente i folketællingsmateriale, kirkebøger og lignende typer materiale. Det gælder også for kvindehistorien, der herhjemme mest har orienteret sig mod andre typer materiale og andre typer undersøgelser. Ved at gå helt ned på sogneniveau, kommer forfatteren tæt på at kunne identificere individuelle kvinder og følge dem over tid. Omkostningerne ved denne fremgangsmåde er et meget empirisk og også fremstillingsmæssigt »tungt« produkt.

Hanne Rimmen Nielsen

Lars Magnusson: *Den bråkiga kulturen*. Förläggare och smideshantverkare i Eskilstuna 1800-1850. (Författarförlaget, Vänersborg 1988) 412 s.

I Sverige er der i de seneste år udgivet adskillige vægtige bidrag til håndværkets historie. Navnlig forskere som etnologen Birgitta skarin Frykmann og historikerne Lars Edgren og Lars Magnusson har i artikler og bøger markeret sig med inspirerende synsvinkler og anderledes resultater.

Den foreliggende bog er forfatterens første, større sammenfatning af sin hidtidige forskning i Eskilstunahåndværkets historie i første halvdel af 1800-

årene. Som sådan er bogen en dybtgående totalanalyse af Eskilstunahåndværket i alle dets facetter. Men den er også – og især – et forsøg på at få greb om den såkaldte »bråkiga« kultur, som har givet bogen titel. En i myndighedernes og det reformivrige borgerskabs øjne synftig og uciviliseret kultur, der først og fremmest var kendetegnet af småkriminalitet, slagsmål, absurde omgangsformer, drikkeri, frimandage mv. Det var det syn på den gamle håndværkerkultur, der løb af med sejren i forrige århundredes ideologiske kamp, og det er forfatterens erklærede hensigt med denne bog at skabe et »alternativt gravminde« over det gamle Eskilstunahåndværk, et mere retfærdigt billede, der viser den »bråkiga« kultur som en integreret del af håndværkernes sociale virkelighed og kulturelle traditioner.

For at nå dette mål har Lars Magnusson gennemgået et omfattende og bredt kildemateriale, hvoraf især benyttes retsarkiver samt private personarkiver og erhvervsarkiver.

Teoretisk og metodisk er han stærkt inspireret af de seneste års nybrud inden for de kulturhistoriske fag, hvilket i den foreliggende bog giver en frugtbar kombination af historisk soliditet og teoretisk friskhed.

Det endelige resultat er en stor, til tider lidt omstændelig bog om det gamle Eskilstunahåndværk og om den gamle håndværkerkultur i det hele taget. Her vil være megen inspiration at hente for den, der – også i Danmark – interesserer sig for håndværkets historie. De fleste vil dog nok synes, at der mangler en afsluttende sammenfatning af bogens resultater. Uden virker den noget ufærdig.

Thomas Bloch Ravn

Knut Ohlsson: *Grosshandlare, bönder, folk. Trönös skogsnäringar från*